

реднього застосування аналітичних процедур. Це істотно знижує ризик контролю, оскільки при цьому практично усувається ймовірність хибних тверджень аудитора внаслідок навмисних або ненавмисних втручань у процеси формування первинної господарської інформації. Так, наприклад, підтверджуючи балансовий залишок товарів, аудиторів варто брати до уваги не тільки дані бухгалтерських електронних записів за минулі дати, але й також он-лайн інформацію, що в поточний момент часу (тобто на кінець операційного дня) надійшла по каналах зв'язку з пристроїв електронного зчитування інформації, наприклад зі з'єднаних із системою сканерів штрих-кодів;

- на етапі формування аудиторського висновку аудиторів треба використати набір коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан підприємства – клієнта. При аудиті КІСП (КСБО) такий набір міститься, як прикладний інструментарій фінансового аналізу, в комп'ютерній аудиторській програмі. Він є не порівняно ширшим, ніж той, який через обмеженість у часі проведення перевірки може собі дозволити застосувати аудитор під час паперового дослідження. Таким чином, аудиторська оцінка фінансового стану під час автоматизованого застосування аналітичних процедур за рахунок всебічності й глибини є істотно об'єктивнішою, ніж при паперовому аудиті, що практично позбавляє аудитора ризику втратити ліцензію внаслідок непередбаченого їм заздалегідь банкрутства підприємства, від здійснювалася перевірка. Це саме стосується також і вбудованих в аудиторську програму методів математичного моделювання даних. Так, аудиторські програми оснащуються багатьма інструментами, що дають змогу проводити моделювання як лінійних, так і нелінійних величин, водночас при ручному аудиті у кращому випадку більшість моделей будується в рамках лінійної регресії [9,10].

Висновки. Аудиторський ризик – це підприємницький ризик аудитора (аудиторської фірми), він означає ймовірність наявності в бухгалтерській звітності економічного суб'єкта невиявлених істотних помилок та (або) спотворень після підтвердження її достовірності або ймовірність визнання істотних викривлень у ній, тоді як насправді такі спотворення відсутні.

Причинами помилок в обліковій інформації під час застосування КІСП є: зниження ступеня залучення персоналу, однаковість оброблення інформації, несанкціонований доступ, втрата даних.

Характеристика внутрішнього контролю в середовищі КІСП: відсутність слідів операцій, єдина оброблення операцій, відсутність поділу функцій, можливість помилок і порушень, ініціювання або здійснення операцій, можливості вдосконалення управлінського контролю.

Проведення аудиту в умовах автоматизованих систем обліку залежить від таких факторів: рівень автоматизації бухгалтерського обліку, контролю й аудиту, наявність методик проведення автоматизованого аудиту, ступінь доступності облікових даних, складність оброблення інформації.

Література

1. Білуха М.Т. Курс аудиту / М.Т. Білуха. – К. : Вид-во "Знання", 1998. – 574 с.
2. Кривченко М.С. Управлінські інформаційні системи в аналізі та аудиті : курс лекцій / М.С. Кривченко, Т.А. Радомська. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – 220 с.
3. Бондаренко О.В. Комп'ютерний аудит / О.В. Бондаренко. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – 200 с.
4. Івахненко С. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології : монографія / С. Івахненко. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 286 с.

5. Усач Б. Деякі аспекти проведення аудиту в комп'ютерному середовищі / Б. Усач. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ "Економічна думка", 2010. – Вип. 6. – С. 366-369.

6. Фостолович В.А. Потреба застосування інформаційних технологій в аудиторській практиці відповідно до міжнародних вимог / В.А. Фостолович, К.П. Паламарчук // Інноваційна економіка. – 2012. – № 1. – С. 192-195.

7. Подольський В.І. Комп'ютерний аудит / В.І. Подольський. – М. : Изд-во ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 128 с.

8. Ус Р.Л. Аудиторський ризик в ІТ-середовищі / Р.Л. Ус // Економічні науки. – Сер.: "Облік і фінанси". – 2011. – Вип. 8 (29). – Ч. 4. – С. 123-129.

9. Загородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту / В.П. Загородній. – К. : Вид-во А.С.К., 1998. – 768 с.

10. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика : навч. посібн. / М.Ф. Огійчук, І.Т. Новіков, І.І. Рагуліна. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Алерта", 2012. – 664 с.

Бондаренко О.В. Аудиторський ризик при використанні комп'ютерної інформаційної системи підприємства

Раскрыты такие понятия, как "аудиторский риск", "оценка риска" "компьютерная информационная система предприятия". Раскрыта суть аудиторского риска при использовании КИСП, приведены перспективы его развития, изложены примеры причин ошибок в учетной информации при применении КИСП, охарактеризованы особенности внутреннего контроля в среде КИСП. Охарактеризованы факторы, связанные с дополнительными аудиторскими рисками, приведены подходы к тестированию КИСП. Определены методы оценки средств контроля, встроенных в программное обеспечение бухгалтерского учета и особенности применения аналитических процедур на разных этапах аудита КИСП.

Ключевые слова: аудиторский риск, компьютерная информационная система предприятия, оценка риска, автоматизация.

Bondarenko O.V. Audit Risk when Using the Computer Based Information System of an Enterprise

Such concepts as audit risk, risk estimation, computer based information system of an enterprise are formulated. The essence of the audit risk is defined when using computer based information system (CBIS), and also the prospects of its development are offered. Some examples of error reasons are described in accounting information when using CBIS. The character of the risk and the description of internal control are represented in the CBIS environment. Factors related to the additional public accountant risks are highlighted. Some approaches to CBIS testing are proposed.

Key words: audit risk, computer based information system of an enterprise, risk estimation, automation.

УДК 332.2.021:631.1:65.011

Ст. наук. співроб. Ф.А. Важинський,

канд. екон. наук – Інститут регіональних досліджень НАН України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ОСНОВІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Визначено низку переваг, які мають підприємства народного промислу в сучасних умовах. Розглянуто один із видів несільськогосподарського бізнесу – сільський туризм, вигідний як для місцевих підприємців, сільських громад, так і районної влади, оскільки розвиток туристичної індустрії позитивно впливає на економічне життя території, збільшує фінансові надходження. Ефективним підходом до подолання системної кризи сільської території є використання регіонального маркетингу. Розвиток сільських територій неможливий без розвитку підприємницької діяльності на селі як, наприклад, фермерської господарства, особисті селянські господарства, кооперативи.

Ключові слова: сільські території, економічний потенціал, сільськогосподарські підприємства, сільський туризм, диверсифікація економіки, регіональний маркетинг.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів розвитку України стає підвищення ефективності сільського господарства як основного чинника розвитку сільських територій. Оскільки сільськогосподарське виробництво й надалі залишається основною сферою діяльності на селі, закономірним є зростаючий інтерес учених-економістів до проблем розвитку сільськогосподарських підприємств у контексті вирішення проблеми ефективного розвитку сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем розвитку сільськогосподарських підприємств у контексті розвитку сільських територій зробили вітчизняні вчені О.М. Бородин, Ю.Е. Губені, А.В. Лісовий, М.К. Орлатий, І.В. Прокопа, К.В. Прокопишак, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин та низка інших. Серед відомих зарубіжних учених слід відзначити таких, як А.Н. Антіпов, В.М. Баутін, А.М. Лавров, А.В. Мерзлов, Н.В. Чепурних, І.Г. Шаяхметов та ін.

Проте динамічні зміни умов життя та господарювання в сільській місцевості потребують постійного перегляду низки концептуальних підходів до розвитку методологічних засад функціонування сільськогосподарських підприємств у контексті розвитку сільських територій. Сутність невирішених проблем щодо підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах як основного реального шляху розвитку сільських територій України та її регіонів потребують подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Для повноцінного розвитку сільських територій необхідно насамперед розвивати їх внутрішній потенціал, а саме: підтримувати відродження малого середнього бізнесу на селі, створювати нові робочі місця, відновлювати соціальну інфраструктуру та привертати увагу інвесторів. Важливе значення потрібно надавати формуванню сприятливого клімату для розвитку підприємств сфери малого бізнесу, фермерських господарств (зокрема тваринницькі, рослинницькі галузі), розвитку агротуризму, регіонального маркетингу, ринкової інфраструктури в сільській місцевості (сільськогосподарських кооперативів, кредитних спілок тощо).

Диверсифікація як важливий інструмент комплексного розвитку сільських територій є стратегічним напрямом вдосконалення економічної діяльності сільського населення, що поліпшує добробут останнього. Для вирішення багатогранних проблем розвитку сільських територій потрібно покладатись не лише на сільське господарство, а й на інші галузі економіки, що сприятимуть соціально-економічним перетворенням на селі (рис.).

Дослідження показують, що фермерські господарства поступово диверсифікують свою діяльність, тоді як сільгосппідприємства дедалі більше спеціалізуються на аграрному виробництві. Основними допоміжними видами діяльності у сільській місцевості є надання послуг з помелу зерна, випікання хлібо-булочних виробів, надання техніки в оренду. Розвиток несільськогосподарських видів діяльності на селі – це важливе джерело зайнятості і доходів сільського населення, особливо через сезонність сільського господарства і неможли-

вість забезпечення інтенсивної цілорічної зайнятості сільського населення в сільськогосподарському виробництві.

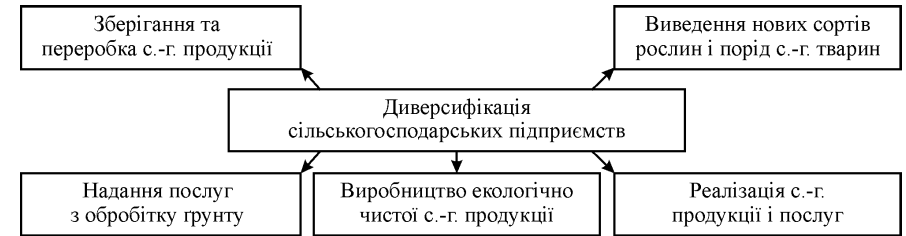

Рис. Диверсифікація діяльності сільськогосподарських підприємств

Уже тривалий час селяни займаються кустарними промислами, що певною мірою забезпечує прибутковість сімейного бюджету протягом року.

Народні промисли і ремесла досить різнобічні. Це художнє оброблення дерева (різьблення), гончарство, виробництво пакувальних матеріалів (бочок та іншої тари), художнє плетіння кошиків і меблів, віників і мітел, щіток і пензликів, виготовлення садово-городнього інвентарю (ручки для лопат, дерев'яні молотки, граблі тощо), мотузкове виробництво, виробництво із берести і соломи, художня вишивка і художнє оброблення дерева, плетіння та виготовлення мереживних виробів, декоративний розпис, художнє литво і ковальство, виготовлення речей домашнього вжитку (ложки, решета, іграшки тощо), виробів із лика, художнє оброблення шкіри та ін.

У теперішніх умовах, за недостатніх матеріальних і фінансових ресурсів для організації місцевого виробництва, підприємства народного промислу мають низку переваг:

- відносно малі капітальні вкладення для організації функціонування виробництва;
- додаткова цілорічна зайнятість для працівників, які мають сезонну зайнятість на основному місці роботи (сільськогосподарське виробництво, заготівля лісу і лісотехнічної сировини);
- можливість організації роботи вдома і тому відносно невеликий штат працівників на виробництві;
- використання дешевої сировини і вторинної сировини для виробництва виробів;
- залучення до виготовлення виробів представників різних груп населення (пенсіонери, інваліди, учні);
- підтримання вітчизняного товаровиробника.

У розробці варіантів розвитку підприємств народних промислів необхідно враховувати їх особливості: основна продукція виробництва – це художні вироби, виготовлені, як правило, за художніми зразками, з використанням традиційної технології. Таке виробництво переважно має творчий характер – саме тут переважає ручна праця.

Для організації підприємства із заготівлі лікарсько-технічної сировини, грибів і дикорослих ягід необхідно вивчити сировинну базу територій. Потрібно ознайомитися з виданнями, в яких висвітлено дані про поширення і походження лікарських трав – довідники, посібники, атласи ареалів. Для детальні-

шого вивчення даних про походження рослин можуть залучатися спеціалісти і робітники лісових господарств, інші особи, пов'язані з лісовими ресурсами.

Цей вид діяльності є прибутковим, адже лікарські рослини закуповують фармацевтичні фабрики, заводи медичних препаратів, виробники вітамінів, косметичної і парфумерної продукції. Ринок збуту дикорослих ягід (особливо в замороженому вигляді) – регіональні торгові бази, виробники морозива і молочних продуктів та інших, не менш зацікавлені особи.

Одним із видів несільськогосподарського бізнесу є сільський туризм, вигідний як для місцевих підприємств, сільських громад, так і районної влади, оскільки розвиток туристичної індустрії позитивно впливає на економічне життя території, збільшує фінансові надходження.

Останніми роками індустрія туризму зростає швидкими темпами. В Україні створено Спілку сприяння розвитку зеленого сільського туризму, яка розробила Програму екологічного маркування агротуристичних садиб. В основі її покладено добровільне залучення власників садиб, які піддають оцінний ступінь свого дбайливого ставлення до довкілля та традиційних методів господарювання. Нині у 18 областях України близько 1000 садиб запрошують на відпочинок до себе. Створена відповідна інформаційна база для ознайомлення з послугами у сфері сільського туризму.

Оскільки зелений туризм є одним із способів вирішення проблеми виходу депресивних сільських територій з кризи, то його варто розглядати як один з основних напрямів у політиці розвитку села. Сільський туризм створює нові робочі місця для працівників у всіх сферах економіки: транспорт, готельний бізнес, зв'язок, банки, інформатика та ін. Крім перелічених, ще й інші сфери (сільське господарство, будівництво, культура) мають позитивну перспективу від розвитку туризму.

Проблеми охорони навколишнього середовища потрібно вирішувати за допомогою екологічно чистих технологій виробництва промислової сільськогосподарської продукції. Потрібно активізувати екологічний туризм, який би забезпечував екологічне використання природних ресурсів у рекреаційних цілях, розвивати національні природні парки, заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, дендропарки, природні заповідники, ботанічні сади, лікувально-оздоровчі місцевості. Треба культурно та економічно взаємодіяти з місцевим населенням, починаючи з екологічного просвітництва серед дітей і дорослих. Ефективним підходом до подолання системної кризи сільських територій є використання регіонального маркетингу.

Регіональний маркетинг сприяє оптимізації структури економіки досліджуваної території і розширенню ринку збуту місцевих товарів і послуг; отриманню регіонального продукту з високою часткою доданої вартості; підтримці місцевих підприємств і створенню на основі їх інтеграції регіональних кластерів у різних галузях. Особлива роль тут відводиться розвитку малого і середнього бізнесу, диверсифікації економіки.

Регіональний маркетинг як "передову ідею, філософію, що вимагає орієнтації на потреби цільових споживачів та послуг території" [1] характеризує І. Арженовський. Розвиток сільських територій неможливий без розвитку

підприємницької діяльності на селі. Для кожної депресивної території доцільно розвивати малі та середні підприємницькі структури, як наприклад фермерські господарства, та особисті селянські господарства. Цей найбільш соціально зорієнтований напрям відродження аграрної сфери дасть змогу самореалізуватися найактивнішим жителям деградуючих сіл за місцем проживання і забезпечити роботою інших.

Важливе місце у підприємстві повинен займати фермерський уклад, необхідною умовою розвитку якого є формування господарств товарного типу, розширення обсягів виробництва інтенсивніших культур, розвиток тваринництва, створення нових господарств і розширення площ землекористування до оптимальних розмірів, підвищення ефективності діяльності і збільшення їх внеску в кінцеві результати роботи АПК області.

Одним з основних недоліків діяльності фермерських господарств є недостатній професійний рівень їх керівників. Для поліпшення ситуації, необхідно запровадити на державному рівні чітку систему підготовки та перепідготовки кадрів для фермерських господарств у сільськогосподарських вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, створити на рівні області районів сільськогосподарські дорадчі служби для надання допомоги з різноманітних питань сільськогосподарського виробництва.

Важливим напрямом становлення фермерських господарств є розвиток обслуговуючої і кредитної кооперації. Завдання полягає в тому, щоб залучити фермерів до членства в діючих кооперативах, створювати нові обслуговуючі кооперативи та активізувати участь фермерів у роботі кредитних спілок, агроторгових домів, тендерних торгів, а також в організації кооперативів при сільських громадах з обробітку землі, заготівлі і реалізації продукції, спільного використання техніки, матеріально-технічного постачання, ветеринарного обслуговування, інформаційних і консультаційних послуг. Розвиток сільської кооперації, що відкриває можливості для формування нової організаційної структури сільського господарства, стимулює процеси самоорганізації сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення для проведення на кооперативних засадах сільськогосподарських робіт, спільного використання майна, надання технологічних, соціально-побутових та інших послуг.

В Україні внаслідок аграрних перетворень розпочався процес становлення кооперативів різних видів: виробничих, обслуговуючих, переробних, заготівельно-збутових, постачальницьких, сервісних, споживчих та ін. Це пов'язано насамперед із активізацією державної політики, а також з потребою в об'єднанні дрібних сільськогосподарських товаровиробників. Основна мета – вихід села з кризи завдяки створенню додаткових робочих місць, що призведе до зниження сільського безробіття, збільшення надходження до місцевого бюджету, зміцненням інфраструктури села.

Для підтримки розвитку фермерських господарств і підвищення їх ефективності необхідно отримати доступ до фінансових ресурсів. Сьогодні в агропромисловому комплексі кредити становлять 10 % усієї кредитної маси, спрямованої в національну економіку, більшість із них – довгострокові. Термін кредитування – від одного до трьох років.

Сьогодні ситуація з отриманням кредитів у сільському господарстві не відрізняється від інших галузей економіки України. Водночас відсутність доступу до кредитних ресурсів у сільській місцевості, особливо для великої кількості власників землі, які щойно отримали права на неї, дрібних і середніх фермерських господарств, які з'явилися протягом останніх років, загально визнана одним з основних чинників, який перешкоджає розвитку сільського господарства України.

Основними способами полегшення отримання кредитів сільськогосподарськими підприємствами є такі:

- 1) зменшення відсоткових ставок за кредитами;
- 2) наявна відповідна диверсифікація виробництва;
- 3) доступність інформаційно-правової бази для позичальників;
- 4) належна державна підтримка щодо розвитку кредитування на селі.

Висновки. Внаслідок зростання рівня безробіття серед сільського населення, зменшення рівня заробітної плати в сільському господарстві, поширення інфляційних процесів знизився рівень доходів сільського населення, що не забезпечують відтворення робочої сили, скоротились обсяги споживання основних продуктів харчування, обмежені соціальні послуги для населення.

Виправити ситуацію можливо тільки за рахунок розвитку у сільських територіях крупних сільськогосподарських підприємств, яких на сьогодні є ще явно недостатньо, а рівень ефективності їх господарювання настільки низький, що не дає змогу їм займатись вирішенням проблем розвитку соціальної інфраструктури села і, тим більше, питаннями екології навколишнього середовища сільських територій, які, зрештою, чисто об'єктивно завжди залишались у прерогативі держави.

Головним шляхом реалізації пріоритетних напрямів розвитку сільського господарства і села загалом об'єктивно може бути зрівноважений розвиток сільських територій, що дає змогу в комплексі вирішити проблеми економічного, екологічного і соціального характеру.

Література

1. Арженовский И.В. Маркетинг регионов : энциклопедия маркетинга / И.В. Арженовский. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.marketing.spb.ru/read/article/a56.htm>.
2. Баутин В.М. Устойчивое развитие сельских территорий: вопросы стратегии и тактики / В.М. Баутин, В.В. Козлов, А.В. Мерзлов и др. / под ред. В.М. Баутина. – М. : Изд-во ФГНУ "Росинформагротех", 2004. – 312 с.
3. Галанець В.Г. Територіальні особливості розвитку регіонального АПК / В.Г. Галанець, М.С. Хом'як. – Львів : Вид-во "Укр. технології", 2004. – 224 с.
4. Дусановський С.Л. Економічні основи розвитку АПК в ринкових умовах / С.Л. Дусановський, С.М. Білан. – Тернопіль : Вид-во "Збруч", 2003. – 182 с.
5. Рябоконь В.П. Соціально-економічні проблеми розвитку агропромислового комплексу України в сучасних умовах / В. Рябоконь. – К. : Вид-во Ін-ту аграр. економіки, 2000. – 359 с.
6. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П.Т. Саблук // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2005. – № 11. – С. 4-11.

Важинский Ф.А. Перспективы развития сельских территорий на основе повышения эффективности использования экономического потенциала сельскохозяйственных предприятий

Определен ряд преимуществ, которые имеют предприятия народного промысла в современных условиях. Рассмотрен один из видов несельскохозяйственного бизнеса – сельский туризм, выгодный как для местных предпринимателей, сельских общин, так и районной власти, поскольку развитие туристической индустрии положительно влияет на экономическую жизнь территории, увеличивает финансовые поступления. Эффективным подходом к преодолению системного кризиса сельской территории является использование регионального маркетинга. Развитие сельских территорий невозможно без развития предпринимательской деятельности на селе как, например, фермерские хозяйства, личные крестьянские хозяйства, кооперативы.

Ключевые слова: сельские территории, экономический потенциал, сельскохозяйственные предприятия, сельский туризм, диверсификация экономики, региональный маркетинг.

Vazhynsky F.A. Prospects for the Development of Rural Territories by Improving the Efficiency of the Use of the Economic Potential of Agricultural Enterprises

A number of advantages having handicraft enterprises in modern terms are identified. One of the types of non-agricultural business – rural tourism is considered. It is proved to be profitable for local entrepreneurs, rural communities, such as district authorities, because the development of tourism industry has a positive effect on the economic life of the territory, increasing the financial revenues. An effective approach to overcome the systemic crisis of rural areas is the use of regional marketing is proposed. The development of rural territories is impossible without the development of entrepreneurship in rural areas such as farms, private farms, and cooperatives.

Key words: rural territories, economic potential, agricultural enterprises, rural tourism, economic diversification, regional marketing.

УДК 332.021:330.341.2

Наук. співроб. М.С. Габрель, канд. екон. наук –
Інститут регіональних досліджень НАН України, м. Львів

ІНСТИТУЦІЙНІ БАР'ЄРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ НА МУНІЦИПАЛЬНОМУ РІВНІ

Виявлено та досліджено основні інституційні бар'єри та проблеми, які є перешкодою у реалізації структурної політики на муніципальному рівні. Особливу увагу зосереджено на дослідженні проблем взаємодії між місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в Україні. Це дало змогу розкрити та окреслити основні шляхи усунення цих бар'єрів, зокрема і вирішення проблем з непрозорістю міжбюджетних трансфертів, які, з одного боку, ускладнюють процеси децентралізації управління, а з іншого – актуалізують необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи тощо.

Ключові слова: структурна політика, інституційні бар'єри, місцеве самоврядування, децентралізація повноважень, адміністративно-територіальна реформа, муніципальна політика.

Постановка проблеми. На сучасному етапі формування структурної політики в Україні виникають "інституційні бар'єри та пастки", що стають на заваді реалізації структурної політики на муніципальному рівні. Адже реалізація структурної політики на муніципальному рівні відбувається через програми структурної перебудови (селективні), цільові програми, державні та муніципальні замовлення, угоди з бізнесом (муніципально-приватне партнерство), інвестиційні проекти, спеціальні економічні закони, систему державного та муні-